

Список посилань

- Гулай, О. І. (2016). Теоретико-методичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців будівельного профілю в умовах неперервної освіти (дис. ... д-ра пед. наук). Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця. Україна.
- Каленський, А. А. (2018). Методологічні підходи до стандартизації змісту професійної освіти. Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка, 16, 27–33.
- Кравченко, Г. Ю. & Котелевець, О. О. (2021). Процес професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів з питання формування правової компетентності. *Modern education, training and upbringing: collective monograph*. Boston: Primedia eLaunch, 491–504.
- Натеса, Д. М. (2024). Специфіка правової компетентності педагогів професійного навчання закладів професійної освіти будівельної галузі. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки, 55, 110–117.
- Kulalaieva, N., Gerliand, T., Kalenskyi, A., Romanova, H., & Miroshnichenko, V. (2020). Monitoring and Usage of Project Technologies in Vocational (Vocational-Technical) Education Institutions. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 11(2), 243-259.

УДК 377.8:004.7:34

Микола Пригодій,

доктор педагогічних наук, професор,
заступник директора з наукової роботи,
Інститут професійної освіти НАПН України,
<https://orcid.org/0000-0001-5351-0002>,
e-mail: prygodii@ukr.net

**ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИФРОВОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

Анотація. Розглядаються виклики та перспективи цифрової трансформації професійної освіти в Україні. Проаналізовано існуючі законодавчі документи, що регулюють цифрову трансформацію, та пропозиції щодо покращення цифрових навичок здобувачів професійної освіти, що сприятиме їхній конкурентоспроможності на національному й європейському ринках праці. Розкриті напрями цифрової трансформації професійної освіти, що включають розробку стандартів цифрової компетентності, інтеграцію цифрових технологій у освітні програми, популяризацію дистанційної освіти та впровадження цифрових платформ для забезпечення конкурентоспроможності випускників на ринку праці.

Ключові слова: цифрова трансформація освіти, цифрові технології, професійна освіта, законодавче забезпечення, здобувачі освіти.

LEGISLATIVE SUPPORT FOR THE DIGITAL TRANSFORMATION OF VOCATIONAL EDUCATION

Mykola Pryhodii,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Deputy Director for Research, Institute of Vocational Education of the NAES of Ukraine

Abstract. The challenges and prospects for the digital transformation of vocational education in Ukraine are considered. The existing legislative documents regulating digital transformation and proposals for improving the digital skills of vocational education students are analyzed, which will contribute to their competitiveness in the national and European labor markets. The directions of digital transformation of vocational education are revealed, including the development of digital competence standards, integration of digital technologies into educational programs, popularization of distance education and implementation of digital platforms to ensure the competitiveness of graduates in the labor market.

Keywords: digital transformation of education, digital technologies, vocational education, legislative support, students.

Цифрова трансформація відіграє вирішальну роль у вирішенні сучасних глобальних викликів, серед яких швидкі темпи глобалізації, діджиталізація економіки та мінливі вимоги на ринку праці. Перехід до нових технологій та автоматизації змінює виробництво, призводить до створення нових професій та зникнення застарілих. У цьому контексті професійна освіта стає важливим елементом розвитку людського

капіталу, надаючи людям навички, необхідні для того, щоб відповідати цим змінам.

Сучасна професійна освіта спрямована на розвиток практичних навичок та підтримує навчання впродовж життя, що має вирішальне значення для забезпечення конкурентоспроможності людей в економіці, яка керується цифровими технологіями. Здійснюючи підготовку робочу силу, яка здатна ефективно адаптуватися до нових технологій та динамічних умов ринку праці, отримання людиною професійної освіти є фундаментальною основою для успішного працевлаштування, а отже й для забезпечення соціальної стабільності у суспільстві (Пригодій, 2011).

Однак успіх цієї трансформації значною мірою залежить від стану законодавства країни та його відповідності технологічному розвитку суспільства. Чинна законодавча база повинна розвиватися, щоб підтримувати інтеграцію цифрових інструментів і практик у професійну освіту. Це включає в себе створення нових правил для онлайн і змішаного навчання, визначення цифрових компетентностей і забезпечення інституційних механізмів для просування інновацій. Адаптація законодавства до вимог цифрової епохи має вирішальне значення для побудови стійкої системи професійної освіти, здатної реагувати на поточні та майбутні виклики цифрової економіки.

Мета статті полягає у визначенні ключових напрямків та законодавчих ініціатив для забезпечення цифрової трансформації професійної освіти України.

Методи дослідження. аналіз нормативно-правових документів – для вивчення чинного законодавства України у сфері професійної освіти та виявлення наявних прогалин і обмежень у процесі цифровізації; порівняльний аналіз – для визначення можливостей цифровізації професійної освіти.

Закон України «Про освіту» (2017) є базовим для всіх рівнів освіти, включаючи професійну. Він визначає мету освіти у аспекті всебічного розвитку людини, формування компетентностей для успішної самореалізації та виховання відповідальних громадян, здатних спрямовувати свою діяльність на користь суспільству і сталий розвиток України.

Наприклад, статті 3, 53 та 54 забезпечують право на доступ кожного здобувача освіти та педагога до інформаційних ресурсів і комунікацій, у тому числі в мережі Інтернет, електронних підручників та інших мультимедійних навчальних ресурсів та державних веб-платформ дистанційного навчання. Стаття 9 наголошує на можливості дистанційного здобуття освіти та використанні інформаційно-

комунікаційних технологій для забезпечення доступності навчання. У статті 12 зазначено, що для успішної життєдіяльності кожній сучасній людині необхідні сформовані ключові компетентності, одною з яких є інформаційно-комунікаційна. У межах управління закладом освіти статтею 41 передбачена наявність інформаційних систем.

Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» (1998) безпосередньо регулює діяльність закладів професійної освіти, визначає їхні завдання та функції. Останні зміни до закону почали враховувати потребу цифрової трансформації, але значні аспекти залишаються нерегульованими. Закон не містить чіткого визначення цифрових компетентностей або вимог до інтеграції цифрових технологій у освітній процес. Є положення щодо використання сучасних навчальних матеріалів, але бракує конкретних вказівок щодо впровадження цифрових платформ та онлайн-курсів.

Проект Закону України «Про професійну освіту» (2024), що знаходиться в стані обговорення та затвердження усуває існуючі недоліки діючого закону та передбачає кілька важливих аспектів для цифрової трансформації професійної освіти, які можна розглядати як законодавчу основу. Статтею 52 закріплюється значення цифрових технологій у освітньому процесі. Проект закону передбачає можливість організації навчання з використанням дистанційних технологій та цифрових інструментів, що розширює доступ до освіти і робить її гнучкішою, особливо у контексті формування індивідуальної освітньої траєкторії (стаття 8). Статтею 14 передбачено створення єдиних баз даних та електронних платформ для обліку документів про освіту та кваліфікації, що сприяє цифровізації управління процесами освіти.

Підґрунтя до цифрової трансформації освіти було закладено Національною стратегією розвитку освіти в Україні до 2021 року (2013), згідно з якою забезпечення цифрової трансформації професійної освіти передбачає інформатизацію всіх рівнів навчальних закладів через впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, створення інформаційного освітнього середовища та електронних ресурсів для підтримки навчального процесу, а також розвиток бібліотечно-інформаційного забезпечення. Окремо акцентується на розробці систем для управління навчальними закладами, інтеграції ІКТ у навчальний процес, створенні та модернізації засобів навчання і наукових ресурсів, а також підготовці педагогічних працівників до роботи в умовах цифрового середовища, що сприятиме підвищенню якості освіти та готовності молоді до життя в інформаційному суспільстві.

Законодавче забезпечення цифрової трансформації професійної освіти в Україні отримало новий поштовх завдяки долученню (з 2022 р.) до Програми «Цифрова Європа» до 2027 року. Це ініціатива, яка спрямована на прискорення цифровізації країн ЄС, зокрема через фінансування проєктів, що сприяють економічному відновленню та цифровій трансформації. Завдяки участі в цій програмі Україна наближається до інтеграції з Єдиним цифровим ринком ЄС. Українські заклади освіти можуть скористатися грантовими можливостями в таких сферах, як високопродуктивні обчислення, штучний інтелект, цифрові навички та впровадження цифрових технологій у суспільстві. Крім того, програма передбачає суттєві фінансові пільги для України, що спрощує доступ до цих можливостей (Міністерство цифрової трансформації України, 2022).

Концепція розвитку цифрових компетентностей (2021) передбачає впровадження низки заходів для цифрової трансформації професійної освіти, зокрема, інтеграцію цифрових технологій у освітній процес через створення програм для розвитку цифрових навичок, забезпечення закладів освіти сучасними інформаційно-комунікаційними засобами та платформами, підготовку педагогічних працівників до роботи з цифровими інструментами, розвиток електронних засобів для оцінки і сертифікації знань, а також посилення кібербезпеки в освіті. План заходів щодо реалізації Концепції розвитку цифрових компетентностей конкретизує кроки для забезпечення цифровізації навчання, зокрема розроблення методичних рекомендацій щодо застосування рамок цифрових компетентностей.

Закон України Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування інтегрованих інформаційних систем у сфері освіти (2022) відіграє ключову роль у забезпеченні цифрової трансформації професійної освіти, оскільки запроваджує Автоматизований інформаційний комплекс освітнього менеджменту (АІКОМ), що дозволяє централізовано збирати, обробляти та обмінюватися даними між закладами освіти, органами влади та іншими учасниками освітнього процесу (стаття 74). Це сприяє підвищенню прозорості освітніх процесів, автоматизації звітності та ведення документації, а також інтеграції професійної освіти з іншими державними інформаційними системами, що значно спрощує адміністрування та забезпечує ефективне управління у сфері освіти.

На основі аналізу законодавчих ініціатив можна визначити ключові напрями цифрової трансформації професійної освіти. Одним з основних напрямів є розробка стандартів цифрової компетентності як для викладачів, так і для здобувачів професійної освіти. Встановлення

чітких керівних принципів і рамок компетентності гарантує, що педагоги будуть добре підготовлені до інтеграції цифрових інструментів у освітній процес, а здобувачі професійної освіти отримають необхідні цифрові навички. Такий підхід не лише підвищує цифрову грамотність, а й узгоджує професійну підготовку з галузевими стандартами, що сприяє конкурентоспособності випускників закладів професійної освіти на ринку праці (Radkevych et al., 2023, p. 61).

Іншим напрямом є інтеграція цифрових технологій у освітні програми. Така інтеграція надає здобувачам професійної освіти практичний досвід роботи з інструментами та платформами, з якими вони, ймовірно, зіткнуться на робочому місці. Крім того, цифрові технології сприяють створенню спільних та інтерактивних освітніх середовищ, допомагаючи здобувачам освіти розвивати навички, необхідні для цифрової співпраці та розв'язання виробничих завдань (Гуржій та ін., 2022, с. 46).

Популяризація дистанційної освіти за допомогою цифрових інструментів також трансформує професійну освіту. Цифрові платформи уможливають онлайн-стажування, віртуальне навчання та реалістичні симуляції, створюючи більш гнучкі та доступні можливості для здобуття реального досвіду. Ці цифрові стажування дозволяють здобувачам освіти дистанційно взаємодіяти з професіоналами галузі, розвиваючи цінні навички без обмежень, пов'язаних з місцезнаходженням чи фізичною присутністю. Такий розвиток подій є особливо вигідним у регіонах, де кількість місць обмежена або існують небезпечні умови виробництва (Пригодій, 2024а, с. 307).

Упровадження систем управління навчанням (LMS), електронних журналів і платформ взаємодії революціонізувало адміністративні та освітні процеси. Платформи LMS дозволяють ефективно організовувати навчальну роботу, оцінювання та комунікацію, а електронні журнали сприяють відстеженню прогресу здобувачів освіти у реальному часі (Пригодій, 2024b, с. 227–229). Ці інструменти спрощують взаємодію між викладачами та здобувачами професійної освіти, покращуючи механізми зворотного зв'язку та сприяючи більш персоналізованому навчанню. Разом ці цифрові досягнення зміцнюють інфраструктуру професійної освіти, забезпечуючи відповідність професійної освіти вимогам сучасного, технологічно орієнтованого ринку праці.

Отже, розбудова законодавчої бази для цифрової трансформації професійної освіти є важливим кроком у забезпеченні конкурентоспроможності випускників та підвищенні якості освітніх послуг. Цей процес сприяє формуванню цифрової компетентності, що

є необхідною умовою для успішної роботи в умовах цифрової економіки. Відповідне законодавче регулювання сприяє не лише інтеграції цифрових інструментів у освітній процес, але й забезпеченню сталого розвитку інституційної спроможності закладів професійної освіти. Це дозволяє покращити якість підготовки кадрів, адаптованих до сучасних вимог ринку праці та цифрової економіки, і сприяє їх успішній інтеграції в національний та європейський ринки праці.

Список посилань

- Верховна Рада України. (2017). Про освіту. Закон України від 5 вересня 2017 р. №2145-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- Верховна Рада України. (1998). Про професійно-технічну освіту. Закон України від 10 лютого 1998 р. №103/98-ВР. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text>
- Міністерство освіти і науки України. (2024). Проект Закону України «Про професійну освіту». https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/regulatorna_dijalnist/2024/Oprylyudn.projektiv.rchulyat.aktiv.2024/04/02/PZ-Projekt.ZU.Pro%20profesiynu%20osvitu-02.04.2024.doc
- Міністерство цифрової трансформації України. (2022). Україна долучилася до програми «Цифрова Європа»: Що це означає? <https://thedigital.gov.ua/news/ukraina-doluchilasya-do-programi-tsifrova-evropa-shcho-tse-oznachae>
- Верховна Рада України. (2021). Концепція розвитку цифрових компетентностей до 2025 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text>
- Верховна Рада України. (2013). Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. Указ Президента України від 25 червня 2013 р. № 344/2013. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text>
- Верховна Рада України. (2022). Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування інтегрованих інформаційних систем у сфері освіти. Закон України від 27 липня 2022 р. № 2457-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2457-20#Text>
- Radkevych, V., Pryhodii, M., Kruchek, V., Voronina-Pryhodii, D., & Kravets, S. (2023). Standardisation of vocational teacher training in

- ukraine. Professional Pedagogics, 1(26), 94-102.
<https://doi.org/10.32835/2707-3092.2023.26.94-102>
- Гуржій, А., Радкевич, В., & Пригодій, М. (2022). Методологічні засади цифровізації інформаційно-освітнього середовища закладу професійної освіти. Нові технології навчання, 96, 44–53.
<https://doi.org/10.52256/2710-3560.2022.96.06>
- Пригодій, М. А. (2024a). Методичні засади розроблення цифрової платформи професійної підготовки кваліфікованих робітників машинобудівної галузі. Інноваційна професійна освіта, 1(14), 306–310 <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741102>
- Пригодій, М. А. (2024b). Функціональні особливості сучасних систем управління навчанням. В Технологічна освіта: сучасні реалії та перспективи розвитку (с. 226–230): матер. XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 23 лютого 2024 р.). Український державний університет імені Михайла Драгоманова.
<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740067>
- Пригодій, М. А. (2011). Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів технологій до профільного навчання учнів. Вища освіта України, 1(3), 388–395.